

ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ. ПОРІВНЯЛЬНА ПЕДАГОГІКА. ІСТОРІЯ ОСВІТИ

УДК 37.014:005.336.2-021.414
DOI: 10.37026/2520-6427-2023-114-2-3-8

Алла ЧЕРНІЙ,
кандидат політичних наук, доцент,
директор Рівненського обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти,
м. Рівне, Україна
ORCID: 0000-0002-7258-248X
e-mail: a.chernij@roippo.org.ua

Тетяна ГАВЛІТІНА,
кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри педагогіки й освітніх інновацій
Рівненського обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти,
м. Рівне, Україна
ORCID: 0000-0002-8878-2160
e-mail: gavlitina@ukr.net

ЦІННІСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ КОМПЕТЕНТНІСНОЇ ОСВІТИ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Анотація. У статті окреслено ціннісний потенціал компетентнісного змісту освіти Нової української школи, що поєднує навчання, виховання, розвиток особистості учня та сприяє створенню ефективного освітнього середовища, покликано підвищувати рівень академічних досягнень учнів та розвивати навички міжособистісного діалогового спілкування, які зберігаються впродовж усього життя. Доведено, що позитивну атмосферу партнерської взаємодії, сповнену свободи, довіри та безпеки, формують саме батьки і вчителі як найголовніші носії цінностей, які переймають учні.

Обґрунтовано, що ціннісно зорієнтована освіта в Новій українській школі – це передусім виховання характеру особистості учня, намагання разом із класним колективом створити допоміжні структури для сприяння розвитку позитивних, етичних, просоціальних схильностей і компетентностей у дітей та учнівської молоді, зокрема щодо посилення академічної та ціннісної спрямованості досягнень, формування в

умовах виховної системи закладу загальної середньої освіти спільних цінностей.

Закцентовано увагу на тому, що навчання, виховання, розвиток особистості учня на цінностях Нової української школи здійснюється завдяки ціннісним орієнтирам компетентнісної освіти; новим освітнім практикам і педагогічним стратегіям ефективної взаємодії однолітків; виявленню особистих переваг, прихованих талантів і реалізації ідей щодо допомоги іншим; зосередженню на побудові стосунків з оточуючими; розширенню можливостей вихованців; критичним дискусіям про поведінку та ціннісні ставлення щодо взаємодії та їхні наслідки; позитивному спілкуванню з наставниками; баченню особистості дитини в центрі місії закладу; партнерській взаємодії з батьками тощо.

Ключові слова: ціннісний потенціал компетентностей, ціннісні орієнтири освіти, особистість учня, єдність навчання, виховання та розвитку, Нова українська школа.

Alla CHERNIY,
Philosophy Doctor in Political Sciences,
Associate Professor,
Director of Rivne Regional Institute
of Postgraduate Pedagogical Education,
Rivne, Ukraine
ORCID: 0000-0002-7258-248X
e-mail: a.chernij@roippo.org.ua

Tetyana HAVLITINA,
Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor,
Head of Philosophy, Economics
and Management of Education Department,
Rivne Regional Institute
of Postgraduate Pedagogical Education,
Rivne, Ukraine
ORCID: 0000-0002-8878-2160
e-mail: gavlitina@ukr.net

VALUABLE POTENTIAL OF COMPETENCE EDUCATION IN NEW UKRAINIAN SCHOOL

Abstract. *The valuable potential of the competence-based content of education is embedded in the unity of learning, upbringing, and the development of the student's personality. It helps the New Ukrainian School to create an effective educational environment that increases the level of academic achievements and develops skills of interpersonal dialogue communication that are preserved throughout life. A positive atmosphere of partnership interaction, full of freedom, trust and security, is primarily formed by parents and teachers, because they are the bearers of values that students take for granted.*

Value-oriented education in the New Ukrainian School is the education of the character of the student's personality, it is an attempt to create auxiliary structures alongside class teams to promote the development of positive, ethical, prosocial tendencies and competencies in children and student youth. In particular, around strengthening the academic and value orientation of achievements and strengthening education in the conditions of the educational system/system of education of common values in the institution of general secondary education.

Education, upbringing, development of the student's personality based on values in the New Ukrainian School is carried out thanks to the value orientations of competence education, new educational practices and pedagogical strategies of effective peer interaction.

It helps to identify personal advantages, hidden talents and implement ideas, help others, focus on building relationships, expanding the opportunities of students, critical discussions about behavior and value attitudes to interaction and their consequences, positive communication with mentors, seeing the child's personality at the center of the institution's mission, partnership interaction with parents.

Key words: *value potential of competences, value orientations of education, student's personality, unity of learning, education and development, new Ukrainian school.*

Постановка проблеми. Реформа освітньої галузі та Нової української школи передбачає новий зміст компетентнісної освіти, що закладено у Державних стандартах початкової, базової середньої та профільної середньої освіти. В означених вище стандартах визначено вимоги до обов'язкових результатів навчання, їхній загальний обсяг, розподілений за освітніми

галузями, структуру та зміст початкової та базової середньої освіти на основі ключових й освітніх (предметних) компетентностей. Відповідно у Концепції реформування загальної середньої освіти наголошується, що компетентнісний підхід до реалізації нового змісту освіти, що спільно із діяльним і особистісно зорієнтованим підходами впливає на створення необхідних умов щодо реалізації нового змісту загальної середньої освіти в цілісному освітньому процесі Нової української школи.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Ідеї щодо компетентнісного підходу в сучасній освіті знайшли свій розвиток у працях І. Бега (теоретико прикладний сенс компетентнісної освіти) (2009, 2021), Л. Гуцан (використання компетентнісного підходу як нової освітньої парадигми), О. Литовченко (значення компетентностей як результату освіти), О. Пометун (компетентнісний підхід щодо оцінювання рівнів досягнень учнів), І. Родіної (роль компетентнісно орієнтованого підходу до навчання), В. Сидоренко (обґрунтування ключових компетентностей, ціннісних орієнтирів, освітніх результатів) (2018) та інших дослідників.

Проблеми цінностей в освіті окреслено в наукових розвідках П. Ігнатенка, М. Рокича, І. Бега, К. Чорної та ін., а роль ціннісних орієнтирів розвитку особистості в Новій українській школі – у дослідженнях О. Легун (2012), К. Левківської (2017), Л. Назаренко й О. Антюшиної (2017), С. Рабійчук (2012). Питання інструментальної основи втілення цінностей в освітній простір Нової української школи розглянуто у науковій статті С. Пляки та Федорової (2022).

Оновлення освітнього процесу на засадах компетентнісного підходу полягає не тільки в оновленні мети освіти та цінностей освіти й виховання, а також стосується переорієнтації всіх компонентів закладу загальної середньої освіти (*дали – ЗСО*). Нові стандарти і програми вимагають від учителів принципово нових інструментів і механізмів щодо проектування цілісного освітнього процесу з метою оновлення навчання, виховання і розвитку компетентної особистості, для характеристики освітніх форм якої важливого значення набуває загальна структура компетентності в системі педагогічної взаємодії його учасників та ціннісний потенціал кожного із її складників.

Із практичної точки зору компетентнісний підхід

необхідно розглядати із позицій ціннісних орієнтирів загальної середньої освіти та цілісного освітнього процесу в закладі ЗСО. Загалом у новій педагогічній практиці постійно ведеться пошук взаємозв'язку компетентнісного підходу з ідеями і способами педагогічної діяльності, узгоджуються необхідні характеристики всіх компонентів формули компетентності в їхній єдності для забезпечення навчання, виховання і розвитку особистості учня та прогнозування результатів реалізації освітніх галузей з урахуванням ціннісної форми компетентності.

Метою статті є дослідження ціннісного потенціалу компетентнісної освіти Нової української школи.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Компетентнісний підхід спрямовує освітній процес у Новій українській школі на досягнення інтегральних результатів здійснення освітнього процесу з урахуванням загальних (базових і ключових) та спеціальних (предметних) компетентностей учнів.

Ціннісна спрямованість загальної середньої освіти знаходить своє відображення у державних стандартах, нормативно-правових актах та інструктивно-методичних рекомендаціях стосовно реалізації основних принципів побудови нового змісту компетентнісної освіти та організації педагогічної діяльності у формах, моделях і технологіях навчання, виховання та всебічного розвитку особистості учня.

Для дослідження проблеми ціннісного потенціалу компетентнісної освіти нами доведено, що ключові компетентності в українській освіті закріплені законодавчо в Законі України «Про освіту» (2017). Незважаючи на те, що ключові компетентності вбудовано у державних стандартах початкової і базової середньої освіти, їхній концепт стосується освіти особистості впродовж усього життя, зокрема наступності навчання в закладах дошкільної та загальної середньої освіти, а також продовження його у дорослому віці.

У Європейській довідковій рамці ключових компетентностей для навчання впродовж життя наголошується, що «компетентності передусім необхідні для самореалізації та розвитку, працевлаштування, соціального залучення, сталого способу життя, успішного життя в мирних суспільствах, керування життям зі свідомим ставленням до здоров'я, активного громадянства» (ANNEX to the Proposal for a Council Recommendation on Key Competences for Lifelong Learning, 2018). Визначений в Україні перелік ключових компетентностей ідентичний європейському, хоча й має певні особливості.

Для більшості компетентностей створені міжнародні рамки, які дозволяють системно описати результати навчання за освітніми рівнями чи циклами. Концепт компетентнісного потенціалу, що наявний іще з початку роботи над стандартами, описує внесок, який може запропонувати кожна освітня галузь щодо формування ключових компетентностей, що реалізуються одночасно з уміннями і ставленнями. Це дозволяє визначити загальні результати навчання, досягнення яких сприяє розвитку кожної окремої компетентності зокрема, так і всіх їх загалом.

Обов'язкові результати навчання, як і компетентнісний потенціал, сформульовані в державних

стандартах для кожної освітньої галузі, є спільними. Зважаючи на це, опис ключових компетентностей можна конвертувати у результати навчання, зокрема їх можна доповнити відповідними інструментами діагностики, формувального й підсумкового оцінювання та валідації на відповідних рівнях початкової і базової середньої освіти. Тобто, рамки компетентностей надають допоміжний матеріал для оцінювання самих компетентностей. Якщо співвіднести загальні результати навчання окремої освітньої галузі з уміннями і ставленнями, що характеризують ключові компетентності, то педагог завжди знає, до яких саме результатів навчання він може прагнути, аби сформувати певні ключові й предметні компетентності.

Також варто зауважити, що результатом цілісного освітнього процесу стають цінності, наявні в структурі компетентності. Освіта загалом та навчання, виховання і розвиток особистості на основі цінностей, зокрема, є ефективним критерієм виховання діяльного, мужнього, відповідального, миролюбивого патріота, чесної, гуманної, співчутливої, позитивної особистості та інноватора з новим мисленням і прагненням забезпечити Україні та українській нації поступ у європейському і світовому співтоваристві. За цих умов цінності виступають основою поведінки, дій, учинків, ідей, суджень, ідеалів, мотивів будь-якої особистості та є її соціально-динамічними якістьми, що виражають ставлення до навколишнього світу та людей. Ціннісні орієнтації та ціннісні установки розглядаються як спрямування змісту і результату виховання, соціалізації особистості, що в сучасному контексті передбачає виконання державного, суспільного і особистого замовлень на освіту і виховання дітей та учнівської молоді.

Ключовим моментом реалізації Концепції Нової української школи (2016) є виховання на цінностях. Так, формування ціннісних ставлень і суджень, інших якостей особистості є основою її щасливого життя та успішної взаємодії із суспільством, а наскрізне виховання на цінностях – відповідно процесом, який необхідно моделювати в умовах реалізації компетентнісного змісту освіти в Новій українській школі.

Загалом єдність навчання, виховання та розвитку особистості учня зосереджується в ціннісних орієнтирах національної освіти та знаходить своє відображення у ціннісних ставленнях. Відповідно до Закону України «Про освіту» (2017) реалізація мети освіти з-поміж її пріоритетів виокремлює формування цінностей та інших якостей особистості, необхідних для повноцінної самореалізації компетентностей. Реалізація загальної мети освіти охоплює мету та всі завдання виховного процесу, який згідно зі статтею 15 Закону України «Про загальну середню освіту» (2017) має ґрунтуватися на загальнолюдських та культурних цінностях українського народу, цінностях громадянського (вільного, демократичного) суспільства, а також принципах верховенства права, дотримання прав і свобод людини і громадянина, загальних принципах освіти та завданнях виховання.

Освітня філософія Нової української школи спирається на пріоритети, що визначають її ціннісно-світоглядні домінанти. У зв'язку з цим освіта загалом є головною цінністю суспільства, де важлива роль

належить освіті в інформаційному суспільстві, коли зростають інформаційні потоки, постійно оновлюються знання і вміння, необхідні для неперервної освіти впродовж усього життя людини. За цих умов дитиноцентризм розглядається як розвиток дитини відповідно до її вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і сфери потреб, індивідуальних стилів, темпу навчання, вільного вибору освітніх траєкторій, підтримка життєвого оптимізму тощо.

Реалізація мети початкової освіти за державним стандартом ґрунтується на таких ціннісних орієнтирах:

- визнання унікальності та обдарованості кожної дитини, що забезпечується рівним доступом до освіти, заборонаю будь-яких форм дискримінації;
- цінність дитинства, що оберігається завдяки встановленню освітніх вимог щодо вікових особливостей дитини, визнання прав дитини на навчання через діяльність, зокрема гру, обмеження обсягу домашніх завдань із метою збільшення часу на рухову активність і творчість дитини;
- радість пізнання, що обумовлюється використанням в освітньому процесі дослідницької та проєктної діяльності;
- розвиток вільної особистості шляхом підтримки самостійності, незалежного мислення, оптимізму та впевненості в собі;
- формування здорового способу життя і створення умов для гармонійного фізичного та психоемоційного розвитку;
- створення атмосфери довіри і взаємоповаги, перетворення школи на безпечне місце, де запобігають насильству і цькуванню та надають необхідну підтримку;
- утвердження людської гідності шляхом виховання чесності, відваги, наполегливості, доброти, здатності до співчуття і співпереживання, справедливості, поваги до прав людини (зокрема, права на життя, здоров'я, свободу слова тощо);
- плекання любові до рідного краю та української культури, шанобливе ставлення до Української держави;
- формування активної громадянської позиції, відповідальності за своє життя, розвиток громади та суспільства, збереження навколишнього світу.

Ціннісними орієнтирами базової середньої освіти, згідно з державним стандартом, є:

- заперечення будь-яких форм дискримінації та моралізації;
- академічна доброчесність на основі етичних принципів і переконань;
- становлення вільної, підприємливої, впевненої в собі особистості;
- сприятливі для здоров'я та добробуту умови;
- безпечне освітнє середовище, в якому панує атмосфера довіри, безпеки та свободи;
- утвердження людської гідності та інших людських чеснот;
- активна громадянська позиція, патріотизм;
- любов до рідного краю й відповідальне ставлення до довкілля.

Загальна середня освіта сприяє ціннісній

спрямованості розвитку учнів на соціалізацію та громадянську активність, вибір життєвого шляху та самореалізацію, продовження навчання або здобуття професії, виховання в контексті культурних цінностей українського народу. Вона покликана забезпечувати ціннісну основу компетентностей, що посилює навчальний, виховний і розвивальний потенціал освіти загалом та організації освітнього процесу в закладі ЗСО в умовах освітньої реформи зокрема.

Цінності стали підґрунтям для дослідження практичних аспектів ціннісних орієнтирів Нової української школи, що подані розробниками освітньої реформи у відповідних рекомендаціях. Як відомо, за результатами дослідження ціннісних засад Нової української школи, важливим складником в освітньому процесі є коректне трактування цінностей педагогами. Зважаючи на це, основу рекомендацій Міністерства освіти і науки України «Ціннісні орієнтири сучасної української школи» (2019) складає характеристика змісту цінностей для навчання та пріоритети уникнення існуючих ризиків їхнього некоректного трактування в освітньому процесі.

У рекомендаціях з розбудови внутрішньої системи забезпечення якості освіти навчання цінностей через навчальне заняття в Новій українській школі рекомендовано забезпечувати на основі органічного введення його виховної складової у зміст заняття, а наскрізні змістові лінії стали соціально значимими темами та ціннісними орієнтирами, що допомагають формуванню в учнів уявлень про суспільство і людей, розвивають здатність застосовувати отримані знання у різних ситуаціях життєвого та особистого вибору.

Формування цінностей – це постійний процес їхнього культивування, що залежить від рівня духовного й інтелектуального розвитку людини, її вольових якостей, бажання пізнавати світ і задовольняти власні потреби та інтереси. Сфери потреб особистості визначаються потребами її повноцінного розвитку. Повноцінний розвиток особистості передбачає гармонію фізичного, психічного і соціального становлення та забезпечується завдяки задоволенню фізіологічних, фізичних, психічних, духовних, емоційних, інтелектуальних, духовних, соціальних, професійних потреб у відповідних сферах розвитку. Кожна сфера розвитку дитини досягає найвищого рівня у тому випадку, якщо задовольняються потреби, які належать до неї. Між цими категоріями існує досить тісний зв'язок, як і взаємозв'язок між етапами розвитку та потребами дитини.

На різних етапах свого розвитку дитина має властиві саме для цього віку потреби. Потреби особистості формуються від її народження і зростають в умовах освітнього середовища. Ймовірність реалізації особистісних ресурсів у разі потреби можна вважати головною властивістю її потенціалу. Потенціал особистості – це здатність людини до примноження своїх внутрішніх можливостей, передусім – здатність до розвитку. Потенціал особистості – можливість жити багатим внутрішнім життям і ефективно взаємодіяти з оточенням, бути продуктивним, успішно зростати і розвиватися.

Потенціал особистості – це її внутрішні, приховані

можливості, все те, що допомагає зростати, розвиватися і досягати успіху. Людина може як примножувати свої ресурси, так і втрачати їх. Наприклад, якщо особистість захоплюється певною ідеєю, її внутрішній резерв сприятиме знаходженню способів втілення означених планів у життя. Однак якщо особистість ні до чого не прагне та постійно обурюється, у неї не буде ресурсу на особистісний розвиток. Зважаючи на це, потенціал – це основа самореалізації в суспільстві, це внутрішній резерв особистості.

Використання потенціалу освітньої галузі або ж певного предмета / курсу має узгоджуватися не лише з його ресурсами, а й із розвитком актуальних потреб особистості й ціннісними орієнтирами та зовнішніми вимогами. Завдяки відповідним потребам людина вибудовує свої відносини зі світом і намагається спрямувати цінності на досягнення своїх потреб. Зважаючи на це, через цінності вона переживає свою приналежність до чогось соціального і життєво важливого та використовує потреби як мотиви діяльності. У своїх потребах людина завжди самотня, а в цінностях, навпаки, – не буває одна. Цінності виражаються як базовий стан речей, регулятор поведінки, дій людини. Якщо потреби в структурі мотивації є чимось живим, динамічним, ситуативно мінливим, то цінності – це щось стабільніше, унормоване, абсолютне, що є сенсом людського життя. Формування смисложиттєвих цінностей особистості та розвиток ставлення до успішного оволодіння різними видами творчої діяльності в умовах освітнього процесу залежать від задоволення нею потреб на основі успадкованого соціального досвіду або набутих соціальних установок.

Цінності у вихованні враховують усі сукупні чинники, що формують їхню структуру і взаємозв'язки, визначають місце в предметній або соціальній діяльності людини, ціннісно-орієнтаційній структурі педагогічної взаємодії та емоційно-ціннісному контексті розвитку особистості. Зміст виховання в теорії сучасної української педагогіки відображається через групи цінностей, що відповідають певним напрямкам виховання чи складовим його змісту. Аксиологія виховання – орієнтація на цінності, що сприяють задоволенню потреб людини та відповідають особистим запитам і нормам у певній життєвій ситуації. Будь-яка цінність має свою структуру, в якій ціннісними орієнтирами виховання є спрямування його змісту на природу духовних, моральних, естетичних та інших цінностей, їхній зв'язок між собою та із соціальними, культурними чинниками та ціннісними установками як результату становлення людини.

У Новій українській школі рекомендовано здійснювати виховання на цінностях, адже саме цінності визначають сенс нашого життя. Вони надихають і об'єднують, дають звитягу і мужність у період проходження випробувань. Проте запропоновані в Концепції реформування Нової української школи загальнолюдські, морально-етичні та соціально-політичні цінності є виховними категоріями без змістового наповнення. Їхнє утвердження має стати важливою основою відображення у новому змісті сучасної компетентнісної освіти особистісного розвитку дитини та наскрізного упровадження в цілісному освітньому процесі,

невід'ємною складовою якого є виховання.

Для педагогів реалізувати ціннісні орієнтири Нової української школи означає здійснити ретельний і ґрунтовний аналіз та інтерпретацію кожної цінності як соціально-динамічної якості особистості у забезпеченні єдності навчання, виховання і розвитку особистості. За рекомендацією І. Беґа, усі поняття-цінності у процесі виховання доцільно використовувати як у позитивних, так і негативних сенсах. Позитивні цінності кваліфікуються як відповідні чесноти і духовно-культурні надбання народу. Для учнів таке подання будь-якої цінності створює внутрішні умови для смислового порівняння виховних ситуацій, учинків, ідеалів, в яких втілюються етичні риси і чесноти, відбувається проникнення у світобачення та глибинне розумове усвідомлення.

Висновки. Отже, ціннісний потенціал компетентнісного змісту освіти формується у єдності навчання, виховання, розвитку особистості учня та сприяє створенню ефективного освітнього середовища в Новій українській школі, що підвищує рівень академічних досягнень і розвиває навички міжособистісного діалогового спілкування впродовж усього життя. Позитивну атмосферу партнерської взаємодії, сповнену свободи, довіри та безпеки формують насамперед батьки і вчителі, адже саме вони є носіями цінностей та компетентностей, котрі учні переймають як належне.

Ціннісно зорієнтована освіта в Новій українській школі – це виховання характеру особистості учня, це спроба поруч із класними колективами створити допоміжні структури для сприяння розвитку позитивних, етичних, просоціальних схильностей і компетентностей у дітей та учнівської молоді, зокрема навколо посилення академічної та ціннісної спрямованості досягнень та посилення вихованості в умовах моделювання виховної системи на спільних цінностях у закладі ЗСО.

Навчання, виховання, розвиток особистості учня на цінностях в Новій українській школі здійснюється завдяки ціннісним орієнтирам компетентнісної освіти, новим освітнім практикам і педагогічним стратегіям ефективної взаємодії однолітків, виявленню особистих переваг, прихованих талантів, розширенні можливостей вихованців, ціннісних ставленнях до взаємодії, позитивному спілкуванні з дорослими, відповідальній партнерській взаємодії з батьками.

Отже, формування ціннісних орієнтирів Нової української школи та нового змісту компетентнісної освіти тісно пов'язане із цінностями освіти і виховання, їхнім взаємозв'язком із компетентностями у навчанні, вихованні і розвитку особистості учня. Освіта на основі цінностей розглядається в контексті наскрізного процесу виховання на цінностях, що є фундаментом ставлень і мотиваційною основою діяльності та поведінки особистості, сприяє створенню індивідуального комунікативного простору, орієнтує на самоактуалізацію і саморозвиток, розкриває потенціал особистості й компетентнісної освіти.

Перспективи подальших досліджень убачаємо в створенні інноваційної практики формування переконань в учнівській молоді з метою прийняття ними відповідних цінностей, виборі подальшого професійного та життєвого шляху.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Бех, І. Д. (2009). Теоретико-прикладний сенс компетентнісного підходу у педагогіці. Київ: Виховання і культура. № 12 (17, 18). 20. С. 5–7.

Бех, І. Д. (2021). Особистість у сьайві духовності: монографія. Київ; Чернівці: Букрек, 2021. 244 с.

Сидоренко, В. В. (2018). Концептуальні засади Нової української школи: ключові компетентності, ціннісні орієнтири, освітні результати. *Методист*. № 5 (травень). С. 4–21.

Легун, О. М. (2010). Роль цінностей і ціннісних орієнтацій у розвитку особистості. *Проблеми загальної та педагогічної психології*: збірник наук. праць Ін-ту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України / за ред. С. Д. Максименка. Київ. Т. 12. Ч. 4. С. 241–248.

Левківська, К. В. (2017). Ціннісні засади діяльності освітніх закладів: навчально-методичний посібник. Житомир: Вид-во ЖДУ. 136 с.

Назаренко, Л. М., Антюшина, О. М. (2017). Ціннісні орієнтири «нової школи»: у вимірі наукової позиції Є. П. Голобородько. *Таврійський вісник освіти*. № 1 (57). С. 30–33.

Рабійчук, С. О. (2012). Місце ціннісних орієнтацій в цілісній системі виховання сучасних старшокласників. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. № 1. URL: http://elar.khmn.edu.ua/bitstream/123456789/2915/3/Vnadps_2012_1_15.pdf (дата звернення: 28.05.2023).

Пляка, С., Федорова, Ю. (2022). Цінності як орієнтир у Новій українській школі. URL: https://znayshov.com/FR/15685/mv_58-89-101.pdf (дата звернення: 25.05.2023).

ANNEX to the Proposal for a Council Recommendation on Key Competences for Lifelong Learning. URL: <https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/annex-recommendation-key-competences-lifelong-learning.pdf> (date of appeal: 12.04.2023).

Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. (2016). URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 28.05.2023).

Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 10.04.2023).

Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16.01.2020 № 463-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (дата звернення: 25.01.2022).

Ціннісні орієнтири сучасної української школи. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/Serpneva%20conferentcia/2019/Presentasia-Roman-Stesichin.pdf> (дата звернення: 25.05.2023).

REFERENCES

Bekh, I. D. (2009). *Teoretyko-prykładny sens*

kompetentnisnogo pidkhodu u pedahohitsi. Kyiv: Vykhovannia i kultura. № 12 (17,18). S. 5–7. [in Ukrainian].

Bekh, I. D. (2021). *Osobystist u siaivi dukhovnosti: monohrafiia*. Kyiv; Chernivtsi: Bukrek. 244 s. [in Ukrainian].

Sydorenko, V. V. (2018). *Kontseptualni zasady Novoi ukrainskoi shkoly: kliuchovi kompetentnosti, tsinnisni oriientyry, osviti rezultaty*. *Metodyst*. № 5 (traven). S. 4–21. [in Ukrainian].

Lehun, O. M. (2010). *Rol tsinnosteii i tsinnisnykh oriientatsii u rozvytku osobystosti*. *Problemy zahalnoi ta pedahohichnoi psykholohii*: zbirnyk nauk. prats In-tu psykholohii im. H. S. Kostiuka NAPN Ukrainy / za red. S. D. Maksymenka. Kyiv. T. 12. Ch. 4. S. 241–248. [in Ukrainian].

Levkivska, K. V. (2017). *Tsinnisni zasady diialnosti osvitnikh zakladiv: navchalno-metodychnyi posibnyk*. Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU. 136 s. [in Ukrainian].

Nazarenko, L. M., Antyushyna, O. M. (2017). *Tsinnisni oriientyry «novoi shkoly»: u vymiri naukovoii pozyttsii Ye. P. Holoborodko*. *Tavriiskyi visnyk osvity*. № 1 (57). S. 30–33. [in Ukrainian].

Rabiichuk, S. O. (2012). *Mistse tsinnisnykh oriientatsii v tsilisnii systemi vykhovannia suchasnykh starshoklasykiv*. *Visnyk Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykor-donnoi sluzhby Ukrainy*. № 1. URL: http://elar.khmn.edu.ua/bitstream/123456789/2915/3/Vnadps_2012_1_15.pdf (data zvernennia: 28.05.2023). [in Ukrainian].

Pliaka, S., Fedorova, Yu. (2022). *Tsinnosti yak oriientyr u Novii ukrainskii shkoli*. URL: https://znayshov.com/FR/15685/mv_58-89-101.pdf (data zvernennia: 25.05.2023). [in Ukrainian].

ANNEX to the Proposal for a Council Recommendation on Key Competences for Lifelong Learning. URL: <https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/annex-recommendation-key-competences-lifelong-learning.pdf> (date of appeal: 12.04.2023). [in English].

Nova ukrainska shkola. Kontseptualni zasady reformuvannia serednoi shkoly. (2016). URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (data zvernennia: 28.05.2023). [in Ukrainian].

Pro osvitu: Zakon Ukrainy [On education: Law of Ukraine] vid 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (data zvernennia: 10.04.2023). [in Ukrainian].

Pro povnu zahalnu seredniu osvitu: Zakon Ukrainy [On complete general secondary education: Law of Ukraine] vid 16.01.2020 № 463-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (data zvernennia: 25.01.2022). [in Ukrainian].

Tsinnisni oriientyry suchasnoi ukrainskoi shkoly. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/Serpneva%20conferentcia/2019/Presentasia-Roman-Stesichin.pdf> (data zvernennia: 25.05.2023). [in Ukrainian].

Дата надходження до редакції: 03.05.2023